

Kūrybinės užduotys

Laisvė ir demokratija

1. Užduotis.

Papildyk žymių filosofų mintis. Pabaigoje sugalvok ir parašyk savo patarimą filosofui arba politikui.

Aš jau ir tada visa tai numačiau ir būgštavau dėl to, bet, tiesos skatinamas, vis dėlto sakiau, kad nei valstybė, nei valstybės santvarka, nei paskiras žmogus tol nepasieks tobulumo, kol kokios nors aplinkybės neprivers tų negausių filosofų, kurie anaipol nėra nedori žmonės, nors dabar juos ir vadina nenaudingais, rūpintis valstybės reikalais – nesvarbu, ar jie to norės, ar nenorės, – o valstybė turės jiems paklusti arba... (Platonas)

Žinoma, politikoje labai svarbu patyrimas; kitaip remdamiesi veikla žmonės negalėtų tapti politikais. Todėl tiems, kurie nori įgyti žinių apie valstybės valdymą, reikia dar ir patyrimo. O neprityrusiems pakanka... (Aristotelis)

Pritariu tavo sprendimui: slėpkis nuo veiklos. Tačiau slėpk ir neveiklumą. Žinok, taip pasielgsi jeigu ne pagal stoikų pamokymus, tai bent pagal jų pavyzdį. Beje, ir pagal jų pamokymus: tu tai įrodysi ir sau, ir tam, kuriam norėsi įrodyti. Mes liepiame užsiimti ne bet kokiais valstybės reikalais, ne visada ir ne be pabaigos. Be to, kadangi išminčiui davėme jo paties vertą valstybę, tai yra pasaulį, jis nepasitrauks iš valstybės, net jei atsistatydintų. Priešingai, ... (Seneka)

Taigi valdovui iš tikrųjų nebūtinės visos minėtos dorybės, bet jis privalo atrodyti jas turįs. Netgi išdrįsiu pasakyti, jog turėti jas ir jų laikytis būtų kenksminga, o atrodyti, kad jas turi, naudinga. Todėl reikia atrodyti gailestingam, ištikimam, žmogiškam, nuoširdžiam ir dievobaimingam ir iš tikrųjų būti tokiam, bet sielos gelmėse reikia būti pasirengusiam... (Makiavelis)

Kuriai filosofo arba politiko laikysenai pritartum: ar filosofas turi būti politikas, o valstybės valdovas domėtis filosofija; ar filosofas ir politikas – opozicionieriai; ar filosofas nešališkas tiesos stebėtojas, kuris apskritai bodisi politika; galbūt politikas turi domėtis praktiniais dalykais, ne filosofija? Tavo patarimas:

2. Užduotis.

Teisingos valstybės idėja

Perskaityk tekstų ištraukas apie Platono įsivaizduotą *idealią valstybę* ir S. Šalkauskio *pilnutinę demokratiją*. Pabandyk sukurti savo teisingos valstybės modelį ir užpildyk schemą.

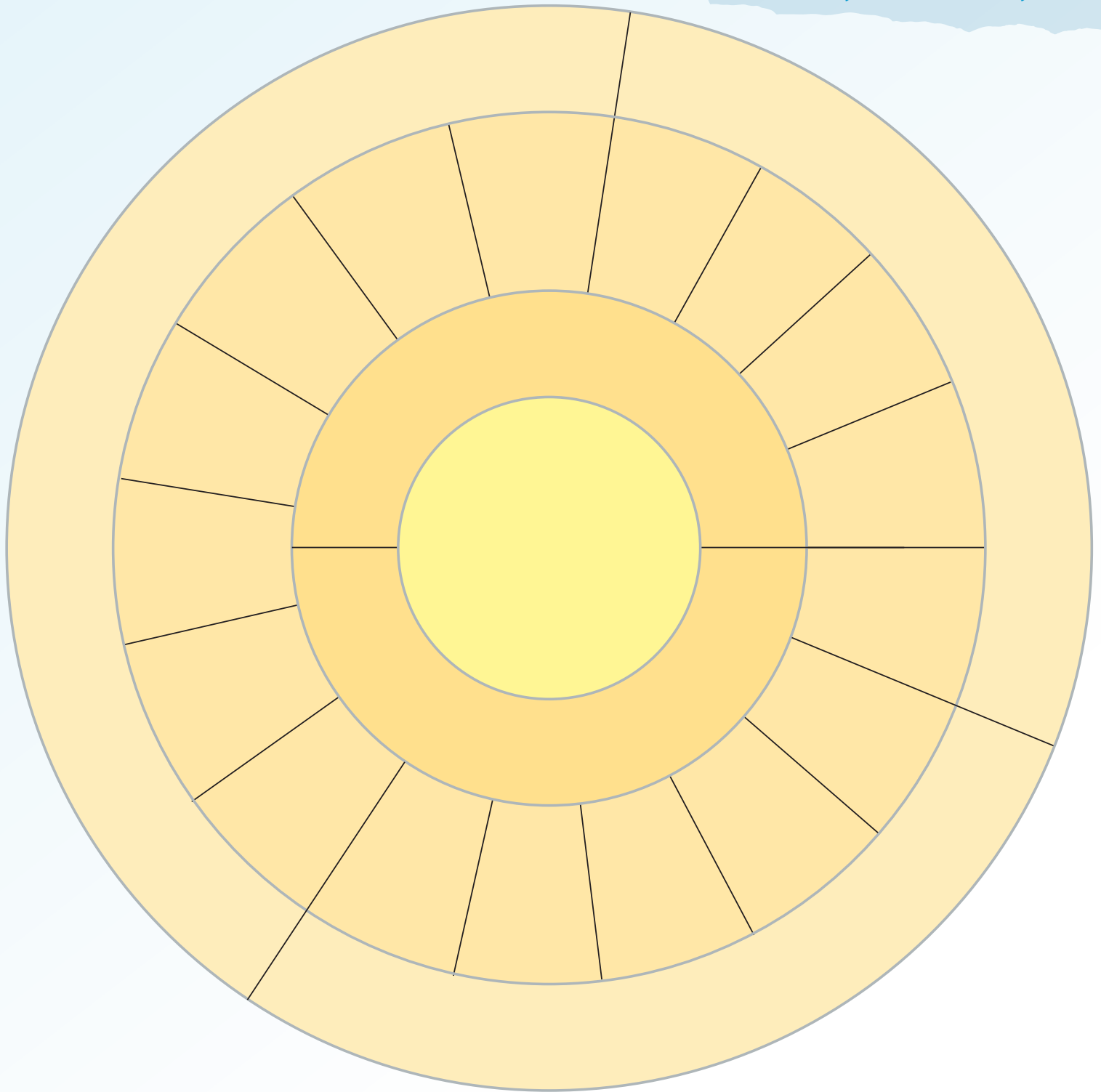
Taigi, jei kada nors neapbrėpiamos praeities laikais arba dabar būtinybė vertė arba verčia žymius filosofus valdyti valstybę kokiam nors barbarų krašte, toli, kur nepasiekia mūsų akys, arba jei tokia būtinybė iškils ateityje, mes esame pasirengę ryžtingai tvirtinti, kad tokia valstybė buvo, yra ir bus, nes joje viešpatauja filosofijos mūza. Tokia valstybė yra visiškai įmanoma, ir mes kalbame apie galimus dalykus. Kad tai sunku, pripažįstame ir mes patys.

(T. Sodeika, J. Baranova. *Filosofija XI-XII*. Vilnius: Tyto alba, 2002, p. 338)

*Pilnutinė demokratija – tai tarpukario Lietuvos, nacių okupacijos metų ir išeivijos katalikiškos krypties politinius svarstymus siejanti sąvoka, išbaigtą pavidalą įgijusi trijuose politinės minties tekstuose: **į organišką valstybės kūrybą** (Naujoji Romuva, 1936. Nr. 8), **į reformuotą demokratiją** (Į laisvę, 1943–1944. Nr. 23–25, 27, 28, 31), **į pilnutinę demokratiją** (Į laisvę, 1954–1955). Šiuose dokumentuose brėžiamas alternatyvus liberaliai demokratijai ir autoritarizmui – pilnutinės demokratijos – modelis, kuriuo siekiama sugrąžinti šiuolaikinei demokratijai autentišką ir gyvą turinį. Pilnutinė demokratija suprantama kaip trisritės demokratijos vientisumas, kaip valstybės ir visuomenės organiška jungtis. Brėžiami jau tarpukario Lietuvoje numatyti pilnutinės demokratijos instituciniai pagrindai: parlamentarizmas – kaip politinės demokratijos; korporatyvinė santvarka – kaip ekonominės socialinės demokratijos; kultūrinė autonomija – kaip kultūrinės dvasinės demokratijos įgyvendinimo forma.*

(Papildomi skaitiniai. *Pilnutinė demokratija: Stasio Šalkauskio politinės filosofijos palikimas*)

Aprašymas

3. Užduotis. Dialogo kūrimas

Laisvė ir korupcija demokratinėje visuomenėje

Pasiskirstykite poromis ir vaidmenimis: A – filosofas, B – politikas. Iškelkite elgesio visuomenėje problemą ir pasiūlykite kūrybišką ir originalų jos sprendimą. Paskui galite dialogo užduotį atlikti dar kartą, pasikeitę vaidmenimis: A – politikas, B – filosofas.

I žingsnis. Problemos formulavimas

Vienas mokinys parašo probleminį klausimą pradėdamas sakinį *Kaip ...?* Nereikėtų rašyti neigiamų formuluočių arba faktų, pavyzdžiui, „Žmonės neturi laiko skaityti filosofinių knygų“, o problemą suformuluoti taip: *Kaip žmonėms rasti pakankamai laiko skaityti filosofų knygas?*

Kitas mokinys trumpai aptaria problemą svarstydamas:

- Kodėl tai yra problema?
- Kas jau padaryta ar daroma siekiant išspręsti šią problemą?
- Koks būtų idealus šios problemos sprendimas?

II žingsnis. Linkėjimai

Laisvai mąstykite ir pateikite siūlymų, t. y. idėjų, kaip spręsti problemą. *Filosofas* dialogo lange rašo patarimus – linkėjimus (*Aš linkiu ...*) *politikui*, o *politikas* – filosofui. Linkėjimų rašymo taisyklės:

- patarimus – linkėjimus sugalvoja kiekvienas mokinys individualiai;
- patarimų – linkėjimų rašoma tik tiek, kiek spėjama per mokytojo nurodytą laiką;
- patarimai – linkėjimai turi būti tiesiogiai susiję su iškelta problema;
- patarimo – linkėjimo formuluotės pradžia: *Aš linkiu...* Pavyzdžiui, jau minėtos problemos (*Kaip žmonėms rasti laiko skaityti filosofines knygas?*) patarimas (linkėjimas) galėtų būti toks: *Aš linkiu jiems atsisakyti kokios nors veiklos ir šį laiką skirti filosofinių knygų skaitymui;*
- linkėjimai turėtų būti kūrybiški, naudingi ir patrauklūs siūlomai problemai spręsti;
- linkėjimai taip pat gali būti šiek tiek fantastiniai, labai vaizdingi, linksmi ir donkichotiški.

Šie siūlymai dar nėra galutiniai sprendimai, o lyg „tramplynas“ skatinant kūrybinį mąstymą ir kitas veiklas. Idėjos tuo vertingesnės, kuo jos nuoširdesnės, neįtikimesnės ar provokuojančios. Šiame etape visos dalyvių idėjos yra priimtinos, teisingos ir potencialiai vertingos.

III žingsnis. Idėjų atranka ir plėtojimas

Tęsdami pokalbį poromis perskaitykite parašytus linkėjimus.

3.1. Kiekvienas mokinys turi išsirinkti vieną ar dvi idėjas, kurias norėtų plėtoti. Atrenkant idėjas svarbūs kriterijai, pvz.:

- *išmintingumas, teisingumas, racionalumas;*
- *arba naujumas, intriga, patrauklumas.*

Atsisakykite *realumo* kriterijaus. Jei renkatės dvi idėjas, jas galite susieti į vieną. Nereikėtų laikyti geriausiomis ir rinktis tų idėjų, kurios nėra naujos.

Kiekvienas A ir B mokinys perskaito pasirinktą linkėjimą. Iškelta idėja padės jums problemą apibūdinti šiek tiek kitaip.

3.2. Užduotis poroms: atsižvelgdami į linkėjimą pagal pasirinktas idėjas patobulinkite problemos formuluotę. Pavyzdžiui, problemos *Kaip žmonėms rasti laiko skaityti filosofines knygas?* remiantis patarimu – linkėjimu *Linkiu, kad para pailgėtų nuo 24 iki 26 valandų, tada papildomą laiką jie galėtų skirti skaitymui*, formuluotę galima patikslinti taip: *Kaip veiksmingai naudoti 24 val. paros laiką, kad liktų 2 val. skaityti filosofines knygas?*

3.3. *Ekskursija*. Norint sužadinti vaizduotę kartais galima pabandyti vykti į „ekskursiją“, kuri padės atitraukti dėmesį nuo tikrovėje egzistuojančių kliūčių. Prieš vykstant į ekskursiją pokalbio dalyviams reikia išsirinkti pasaulį, kurį jie norėtų aplankyti. Kelionė, žinoma, bus jūsų mintyse, bet svarbu stengtis įsivaizduoti, ką ten galėtumėte pamatyti.

Siūlomi pasauliai: knygų; kino; fantastikos; filosofijos; angelų; kosmoso; Tolimųjų Rytų; senovės istorijos; ateities; gyvūnijos; negyvenamos salos; gamtos ir augalų; povandeninis; požemių; kompiuterinių žaidimų; medicinos. Galite sugalvoti ir pasiūlyti bet kokią kitą pasaulį.

3.4. Kiekvienas galite užsimerkti ir įsivaizduoti, kad persikėlėte į pasirinktą pasaulį. Pabandyk susidaryti įspūdį apie šį pasaulį, išgirsti garsus ir pamatyti vaizdą, kuriame tikėtų dvi arba viena iš tavo pasirinktų idėjų. Matytą vaizdą (idėją) kiekvienas mokinys aprašo savo dialogo lange.

3.5. *Politikas ir filosofas* dalijasi įžvalgomis pradėdami sakinį: *Aš matau...* Pavyzdžiui: *Aš matau angelus, skrendančius kaip vienas ir sparnais numušančius varveklus nuo elektros stulpų*. Poromis išrinkite vieną iš originaliausių pokalbio dalyvių matytų vaizdų – idėjų.

3.6. Originali (nereali) idėja taikoma tikrovės problemai spręsti. Pokalbio dalyviams siūloma grįžti prie iškeltos problemos ir apmąstyti, kokiais būdais pasirinktą vaizdą (idėją) galima pritaikyti formuluojant *problemos sprendimą*. Vaizdas (idėja) gali padėti atrasti kokią nors naują, su laisve ir korupcija demokratinėje visuomenėje susijusį problemos sprendimo būdą:

- originali (nereali) idėja + reali problema = problemos sprendimas (nauja, reali idėja).

Galutinis šios ekskursijos rezultatas gali būti visai netikėtas, o suformuluotas problemos sprendimas kitoks nei buvusi nereali idėja.

IV žingsnis. Problemos sprendimo privalumai

Tęskite pokalbį poromis. Parašykite ir įvertinkite (kaip *filosofas ir politikas*) problemos sprendimo įgyvendinimo privalumus (pliusus).

V žingsnis. Kliūčių įveikimas

Svarstykite, kritiškai apmąstykite (kaip filosofas ir politikas), kas galėtų trukdyti šią idėją įgyvendinti (vieną ar kelias kliūtis), ir individualiai parašykite, kaip tas kliūtis galima įveikti.

VI žingsnis. Idėjos įgyvendinimas

Dialogo partneriai suformuluoja galutinį problemos sprendimą. Sudarykite veiksmų planą, kaip įgyvendinti idėją:

- kas ir kokių veiksmų imsis;
- kada ir iki kada;
- kokia bus nauda ir kaip įvertinsite sprendimo įgyvendinimą.

Mokinių poros išsaugo problemos sprendimą ir veiksmų planą, nusiunčia mokytojui ir pristato juos kitiems mokiniams.

Sukurk dialogą ➤

